

הלכות הדף היומי

מסכת יומא

תוכן

- א. כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו.....1
- ב. וכל המחטיא את הרבים כמעט אין מספיקין בידו לעשות תשובה.....2
- ג. כל המקניט את חבירו אפילו בדברים צריך לפייסו אם ממון יש בידך התר לו פסת יד ואם לאו הרבה עליו ריעים ... וצריך לפייסו בשלש שורות של שלשה בני אדם אל יבקש ממנו יותר משלש פעמים.....3
- ד. ואם מת מביא עשרה בני אדם ומעמידן על קברו ואומר חטאתי לה' אלהי ישראל ולפלוני שחבלתי בו.....5
- ה. מילתא בהדי איניש הוה חליף ותני לקמיה וממציא ליה.....6
- ו. איקפיד רבי חנינא אזל רב לגביה תליסר מעלי יומי דכפורי ולא איפייס ... רב שאני 6
- ז. היכי עביד הכי ... כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו ... ולא איפייס כי היכי דליזיל ולגמר אורייתא בבבל.....6
- ח. מצות וידוי ערב יום הכפורים עם חשכה אבל אמרו חכמים יתודה קודם שיאכל וישתה שמא תטרף דעתו בסעודה.....7
- ט. ואף על פי שהתודה קודם שאכל ושתה מתודה לאחר שיאכל וישתה שמא אירע דבר קלקלה בסעודה.....7
- י. ואף על פי שהתודה ערבית ... יתודה בנעילה.....8
- יא. והיכן אומרו יחיד אחר תפלתו ושליח צבור אומרו באמצע.....8
- יב. וכי מטא שליחא דצבורא ואמר אבל אנחנו חטאנו קם מיקם אמר שמע מינה עיקר וידוי האי הוא.....9
- יג. בשלשה פרקים בשנה כהנים נושאים את כפיהן ... ובנעילת שערים ... וביום הכפורים 10

דף פז.

א. כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו

וצדקתו עומדת לעד (תהלים קי"ב ג') זה המזכה את הרבים, ואין חטא בא על ידו וזכות הרבים תלויה בו.

ויש כמה מיני מזכה כגון¹ מלמד ליראי ה' תיקון תפילין לתקן לאחרים

¹ ספר חסידים (מרגליות) סימן סה

הלכות הדף היומי

מסכת יומא

ובכלל מזכה² על התורה כגון ללמד את העם דעת ויראת ה' ואזוהי דרך ישרה ולדרוש ברבים דברי מוסר וחוקי האלקי"ם ותורותיו תמיד אולי באיזה יום מן הימים יעשו דבריו פירות אם לא למאה לעשרה ואם לא לא' ומה טוב ומה נעים לכתוב בספר קיצורי דינים ודברי מוסר והנהגות ישרות וללועזים בלעז שהרי הוא כדורש בפני אלפי רבבות ישראל

וכן בכלל מזכה לומר ברכות בקול רם כדי שיענו אמן ובפרט בברכות העולים לס"ת.

וכן בכלל מזכה שבעומדו בקהל אנשים או בסעודות יפתח פיו בדברי תורה. ואף מי שלא ידע דבר דברי תורה שאול ישאל האיש לת"ח שבתוכם אפי' דבר רק בדברי תורה.

וכן בכלל מזכה שישתדל לתקן תקנות והנהגות ישרות בעירו, כגון שיעשו קופה לעניים בפתח בהכנ"ס וכדומה,

כלל הדברים כל אשר יוכל לומר אל נא אחי תרעו וכל אשר יוכל להיות מעשה את אחרים לדבר מצוה בדבריו, או שממנו יראו וכן יעשו זכות הרבים תלוי בו.

אולם זה שכל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו³, זה רק באדם שהוא טוב מתחילה אבל אדם שאינו טוב ומלמד לאחרים תורה יכול להיות שחטא בא על ידו.

אם זכית⁴ את הרבים ובא דבר עבירה על ירך ונתגברת על ירך ונצלת הימנה אל תחזיק טובה לעצמך כי לא בתום לבבך נצלת כי חשך ה' אותך מחטוא לו לפי שזכית את הרבים.

אדם שזיכה את הרבים ולימד את העם, ועשה עבירות⁵ לא יגן מפורעניות הבא⁶, ולכך לא יהא גס רוח ולב המזכה, לומר אעשה חפצי, כי לא יעילו מחשבותיו שאמר זכיתי, וכל המזכה וחלל ש"ש הרי זה כנגד הזכות שזכה.

ב. וכל המחטיא את הרבים כמעט אין מספיקין בידו לעשות

תשובה

המחטיא את הרבים⁷ בין בעצה⁸ ובין בדיבור ובין במעשה, ובכלל עון זה המעכב את הרבים מלעשות מצוה, אין הקדוש ברוך הוא מספיק בידו

² פלא יועץ – מזכה

³ האגודה מסכת יבמות פרק יג – בית שמאי סימן קיח

⁴ ספר חסידים שם

⁵ ואע"ג שאין חטא בא על ידו. היינו שהמזכה את הרבים אינו נכשל לחטוא בשוגג. אבל לא מפני שזיכה את הרבים יסתלק ממנו הבחירה ולא יהיה לו יצה"ר. וא"כ אם יצר הטעהו לעבור עבירה במזיד אפשר שיעבור כי הוא בחירי. ברית עולם ושומר הברית על ספר חסידים שנב

⁶ תדע משלמה המלך שאיון וחקר ותיקן משלים הרבה ורצו למנותו עם שלשה מלכים שאין להם חלק לעולם הבא אלא שירדה האש. ספר חסידים (מרגליות) סימן שנב

⁷ רמב"ם הלכות תשובה פרק ד הלכה א

⁸ רבינו יונה משלי פרק יד פסוק כב

הלכות הדף היומי

מסכת יומא

לעשות תשובה לפי גודל חטאו. ותקנתו וכפרתו תהיה כשיעשה תשובה המשקל שישפיע על רחוקים שיתקרבו לאביהם שבשמים.

לפיכך המדפוס מליצות⁹ ומשלים של שיחת חולין ודברי חשק, כגון ספר עמנואל, וכן ספרי מלחמות, הרי הוא ממחטיאי הרבים ואין מספיקין בידו לעשות תשובה. וכן מוכרי ספרים הסוחרים בענינים כאלו וממציאין אותם לקונים לקרות בהם הם בכלל זה.

ג. כל המקניט את חברו אפילו בדברים צריך לפייסו אם ממון יש בידך התר לו פסת יד ואם לאו הרבה עליו ריעים ... וצריך לפייסו בשלש שורות של שלשה בני אדם אל יבקש ממנו יותר משלש פעמים ...

עבירה שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חבירו¹⁰, שנאמר (ויקרא טז פסוק ל) **כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה'** וגו' כלומר חטאתיכם שהם לפני ה' לבד יום הכיפורים מכפר, אבל מה שבין אדם לחבירו¹¹ אין יום הכיפורים מכפר עד שיפייסנו.

ואף על פי שבכל השנה ראוי לכל אדם לפייס תיכף למי שפשע כנגדו, מכל מקום בערב יום הכיפורים צריך ליהדר בזה ביותר כדי שיהיה לב כל ישראל שלם זה עם זה¹² ולא יהא מקום לשטן לקטרג עליהם¹³. ומחוייב לתקן הכל¹⁴ כדי שיטהר מכל עונותיו וכ"ש אם יש בידו מן הגזל ואונאה וכל דבר הנוגע בממון יראה לתקן¹⁵.

לפיכך יתן כל אדם אל לבו בערב יום הכיפורים לפייס לכל מי שפשע כנגדו, ואפילו לא הקניטו אלא בדברים צריך לילך ולפייסו ולבקש ממנו שימחול

⁹ שו"ע ונו"כ או"ח שו"ט

¹⁰ שו"ע ונו"כ או"ח תרו א

¹¹ יש מי שכתב דאם לא שב מעבירות שבינו לחבירו גם עבירות שבינו למקום אינו מתכפר, ואסמכיה אמתניתין. ואני אומר לא ניהא ליה למאריהו בהכי. ומיהו כתב הרב מהר"ש גארמיזאן והביאו הרב בפר"ח דבעבירות שבינו לחבירו איכא נמי חלק גבוה, וכל שלא פייס את חבירו גם חלק גבוה אשר בה לא נתכפר. ברכ"י שם א

¹² עיין בשפ"א פז: ד"ה איקפד שאולי צריכים להפייס גם אם מקפיד עליו שלא כדין

¹³ כתבו מקובלים מי שאינו מעביר שנאה ביום כיפור אין תפלתו נשמעת. א"ר שם

¹⁴ הבא על הפנויה, אם ברצונה, עבירה שבין אדם למקום מיקרי, ואם באונס או שבא עליה בשעת עילופה, עבירה שבין אדם לחבירו מיקרי. א"ר שם.

¹⁵ שוזהו המקטרג הנדול על האדם כמו שאחז"ל סאה מלא עונות מי מקטרג גזל מקטרג בראש ואם יש לחבירו בידו ממון שיש לו תביעה עליהם יודיענו אף על פי שחבירו לא ידע מזה כלל ועכ"פ יסדר לפני הרב ומ"ץ הענין בשלימות ובאמת בלא שקר ולשאול האידך להתנהג. כללו של דבר כל דבר שבממון לא יסמוך על הוראתו כי היצה"ר יש לו התירים הרבה

הלכות הדף היומי

מסכת יומא

לו, שגם בזה עבר על איסור דאונאת דברים, ובשעת בקשת מחילה צריך לפרט החטא שחטא לחבירו ואם חבירו מתבייש בזה לא יפרט החטא. ומי שהוא מבקש מחילה מרבים בכלל, אינו יוצא אם יודע שעשה לאיזה יחיד בפרט.

אם אינו מתפייס בפעם ראשון, יחזור וילך¹⁶ לפייסו פעם שנית במין ריצוי אחר, ואם לא נתפייס יחזור וילך פעם שלישית לפייסו במין ריצוי אחר, ובכל פעם שהולך לפייסו אפילו בפעם הראשון¹⁷ יקה עמו שלשה אנשים¹⁸ ויפייסנו בפניהם, ואם לא נתפייס בפעם השלישית שוב אין זקוק לו. ואם רצה לפייסו יותר, רשאי אם אין שם בזיון התורה כמבואר להלן.

ונכון שילך בעצמו אליו, ואם קשה עליו לילך בעצמו תחלה, או שיודע שיותר קרוב הפיוס ע"י איש אמצעי שיתווך ביניהם, יכול לעשות ע"י אמצעי.

ומכל מקום צריך להודיע לרבים דהיינו עשרה אנשים שהוא הלך לפייסו ולא רצה להתפייס, כדי שלא יחשדוהו הבריות שלא רצה להכניע את עצמו לפני חבירו לבקש ממנו מחילה.

וכל אדם¹⁹ צריך לבקש מחילה מהוריו ומאשתו ומרבותיו שמא ביזה אותם או ציערם, והם מצידם יאמרו שמוחלים, אף אם לא באו לבקש מהם מחילה.

אם האיש אשר חטא לו אינו בעיר, יקבל על עצמו לפייסו כשיפגוש אותו. ובינתיים ישלח לו מכתב פיוס והתנצלות.

גם אם יודע שחבירו מחל לו מיד לאחר שפגע בו, אעפ"כ²⁰ צריך לבקש מחילה מחבירו, ויש סוברים שהעיקר הוא שירצה את חבירו, וכיון שחבירו נתרצה ללא בקשת הפוגע בו ומחל לו בלב שלם שוב אין צריך לפייסו²¹.

¹⁶ משמע שלא יפייסו באותו מעמד ג' פעמים אלא יחזור ויילך. ומילתא דמסתברא שהרי אם הוא באותו מעמד א"כ מה שמבקש פעם נוספת אינו ריצוי נוסף כיון שכבר סירב לו וייהם לבבו כנגדו.

¹⁷ אבל מלשון הרמב"ם נראה דבפעם הראשון ילך בעצמו אולי ימחול לו ואח"כ ילך ג' וילך עמו ג' בני אדם [ולדבריו הא דאמר בגמרא המבקש ממו מחבירו אל יבקש ממנו יותר מנ' פעמים שנאמר אנא שא נא ועתה שא נא היינו בבקשה שע"י אחרים וכפי הראיה שמביא הגמרא דהיה ע"י אחרים שנאמר ויצו וגו'] וכן משמע בירושלמי סוף יומא כדבריו דמתחילה צריך לילך בעצמו אליו אולי ימחול לו ואם לאו יולך עמו אנשים ע"ש. ביאור הלכה

¹⁸ אפילו הם אותם אנשים כל פעם.

¹⁹ בן איש חי פ' וילך אות ו'

²⁰ מט"מ סי' תתמ"ח, פלא יועץ מערכת תשובה, מועדים וזמנים ח"א סי' נ"ד בשם ר"י בלאור וצ"ל, וכ"ה בשמו בשערים המצוינים בהלכה סי' קל"א סק"ח

²¹ שו"ת דבר יהושע ח"ה סי' כ' עפ"י ירושלמי שבועות פ"ד ה"ב, שו"ת או נדברו ח"ז סי' ס"ה

הלכות הדף היומי

מסכת יומא

מי שחטא לחבירו בלא ידיעתו, כגון שדיבר עליו לשון הרע, אבל לא נגרם מזה שום בושה או צער ונזק לחבירו, כי השומעים דחו דבריו, אין צריך לבקש מחילה מחבירו²², ואין כאן אלא עוון בין אדם למקום, ויתחרט על זה ויקבל על עצמו על להבא שלא לדבר לשוה"ר.

אבל אם חטא לחבירו בלא שחבירו ידע מזה, אבל נתגנה עי"ז, כגון שדיבר על חבירו לשון הרע והשומעים האמינו לדברים, ונתגנה חבירו עי"ז בעיני השומעים או שנגרם לו עי"ז איזה היזק בגופו או בממונו²³ וכדו', אפילו אין חבירו יודע מזה כלל צריך לגלות לו מה שעשה כנגדו שלא כדין ולבקש ממנו מחילה על זה²⁴.

ד. ואם מת מביא עשרה בני אדם ומעמידן על קברו ואומר חטאתי לה' אלהי ישראל ולפלוגני שחבלתי בו

אם מת אותו אדם²⁵ שפשע כנגדו²⁶ מביא עשרה בני אדם ומעמידם על קברו²⁷ ואומר בפניהם – "חטאתי לאלהי ישראל ולפלוגני זה שפשעתי כנגדו, בחטא פלוגני" כי צריך בזה לפרט החטא והם ישיבו לו מחול לך מחול לך ג' פעמים.

וצריך שילך לשם יחף ואם הוא חוץ לשלש פרסאות מן קברו אינו צריך לילך בעצמו לשם אלא ישלח שלוחו²⁸, שיבקש ממנו מחילה בעבור השולחו בפני עשרה בני אדם, ויאמר – "הנני שליח פלוגני מודה ברבים ששלחני פלוגני לאמר שחטא לאלקי ישראל" וכו'.

ואפילו הוציא עליו שם רע בחייו מועיל מה שיבקש ממנו בפני עשרה בני אדם משום שאנו אומדין דעתו של המת דמן הסתם אלו היה קיים היה מוחל לו.

ואם חרפו לאחר מיתה אינו צריך לילך על קברו אלא מבקש ממנו מחילה במקום שביישו.

²² חפ"ז חיים כלל ה יב

²³ ועיין בבאר מים חיים שם סקמ"ח שאם לעת עתה לא הגיע צער ונזק לחבירו אבל יש לחשוש שברבות הזמן יגרם עי"ז צער ונזק צ"ע אם חייב לבקש עתה מחילה, וכותב שם שטוב יעשה שילך המספר לשה"ר אצל האנשים ששמעו את הלשה"ר ויאמר להם טעיתי בדמיוני במה שדברתי אודות פלוגני, כי אין הענין כן וכו' עד שיוציא הענין מדעתם וכך לא יסובב לפלוגני רעה ע"י דיבוריו.

²⁴ ועיין בשו"ת אז נדברו ח"ז סי' ס"ו, מועדים וזמנים ח"א סי' נ"ה. בשם רבי ישראל סלנטר זצ"ל שיש לשקול הדברים במאזני צדק, כי לפעמים במה שמבקש מחבירו מחילה, בזה גופא עובר עבירה שמצער את חבירו, כי כל זמן שחבירו אינו יודע שביוזו אותו ודיברו עליו לשוה"ר וכדו' אינו מצטער כלל, ועכשיו שחבירו מבקש ממנו מחילה ומפרט מה שעשה, בזה גופא מצטער ונגרם לו עגמת נפש, ולכן דעתו שראוי לבקש מחילה בסתם באופן כללי כנהוג שמבקשים זה מזה סליחה אם פגעו זה בזה בלא לפרט את העבירה שעשה כנגדו ודי בכך.

²⁵ שו"ע ונו"כ שם ב

²⁶ ומי שיבקש מחילה מחבירו בחייו כדין ולא רצה למחול עיין בשפ"א בסוגיין ד"ה ואם שמשעמ שיק מעלה לאחר מיתתו לקחת עשרה אנשים לקברו ולעשות כסדר.

²⁷ ואם המת עדיין לא נקבר יעשה כסדר האמור לפני עריכת המהרה. אלף המנן סק"ג בשם יש"ש ב"ק פ"ח סי' נ"ו

²⁸ ואם אין לו שליח יבקש במקום המצאו ילקוט יוסף מועדים לפיכך את חבירו בעיוהכ"פ סעיף ט

הלכות הדף היומי

מסכת יומא

תקנות קדמונים וחרם שלא להוציא שם רע על המתים. ולכן צריך לעשות תשובה על שעבר החרם. והמדבר רע על שוכני עפר, צריך לקבל עליו תעניות ותשובה ועונש ממון כפי ראות בית דין ואם קבורים בסמוד לו, ילך על קבריהם ויבקש מהם מחילה, ואם הם רחוקים ישלח שם שלוחו²⁹. ושלוחו יקח שנים מהעיר שנקבר שם, וילך על קברו ויבקש מחילה בשם המחרף³⁰.

אם קרא לאחד ממזור י"א שפגם בכבוד אבותיו ג"כ וצריך לילך על קברם אבל רבים חולקין וכן עיקר שהרי יכול לומר אליך לבד נתכוונתי לבזותך אלא אם כן קראו ממזר בן ממזר.

ה. מילתא בהדי איניש הוה חליף ותני לקמיה וממציא ליה

צריך אדם להמציא עצמו אצל אותו שחטא לו שיבקש ממנו מחילה³¹.

דף פז:

ו. איקפיד רבי חנינא אזל רב לגביה תליסר מעלי יומי

דנפורי ולא איפייס ... רב שאני

מה שזכר שאינו חייב ללכת לפייס את חבריו אלא ג' פעמים, אינו אלא כשהקניט את חבריו, אבל אם הקניט את רבו³² אפילו אינו רבו מובהק³³, רק ששמע ממנו דברי תורה צריך לילך אליו כמה פעמים עד שיתפייס. ואפילו כשהקניט את חבריו, אם רוצה להחמיר על עצמו ולילך אליו כמה פעמים הרשות בידו, ובלבד שלא יהיה שם בזיון תורה. אולם יש להזהר שלא יביא אותו לידי איסור בכך שיהיה אכזרי מלמחול³⁴.

ז. היכי עביר הכי ... כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על

כל פשעיו ... ולא איפייס כי היכי דליזיל ולגמר אורייתא

בבב

²⁹ שו"ע חו"מ תב לה

³⁰ סמ"ע שם ס"ק נג

³¹ א"ר שם

³² שכך היא גירסת הר"ף הרא"ש והרמב"ם כמבואר בב"י "רבו שאני".

³³ דהא ר' חנינא לאו רבו מובהק של הוה

³⁴ עיין שפת אמת בסוגיין ד"ה והני מילי "י"ל הטעם משום דלאחר ג"פ נתחזק שלא ימחול לו עוד א"כ יביא אותו לידי איסור דהא אסור להיות אכזרי מלמחול, אבל הכא ידע רב בר"ח שלא יעשה איסור ובודאי יש לו טעם על מה שאינו מוחל לו לכן הותר לו לבקשו".

הלכות הדף היומי

מסכת יומא

המוחל לא יהיה אכזרי מלמחול, אלא ימחול לו מיד. שכל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו, וידע שאם הוא לא ירצה למחול גם לא ימחלו לו.

אולם אם הוא מתכוין לטובת המבקש מחילה, כדי שיכנע לבבו הערל ולא יתרגל להתנהג באופן זה. או שחושש שלא יבא לו לעצמו איזה רעה ע"י שימחול לו, אז אינו צריך למחול לו דחיי קודמין לחיי חבירו. אך צריך להסיר השנאה מלבו אחרי שבאמת ביקש ממנו מחילה.

ואם הוציא עליו שם רע אינו צריך למחול לו בכל ענין, אפילו אם יבקש ממנו כמה פעמים. משום שאפשר שיש בני אדם ששמעו הוצאת הלעז עליו, ולא שמעו הפוס, וידמה להם שאפשר שהלעז הוא אמת, ולא יצא עדיין אדם זה נקי מחשד. ומכל מקום מדת ענוה למחול אפילו בהוצאת שם רע.

ח. מצות וידוי ערב יום הכפורים עם חשכה אבל אמרו חכמים יתודה קודם שיאכל וישתה שמא תטרף דעתו בסעודה

כיון שיום הכיפורים הוא יום הסליחה וכפרה כמ"ש כי ביום הזה יכפר וגו' לפיכך צריך כל אדם שיתוודה על חטאיו כי כן מצינו בכל קרבנות הבאים לכפר שנאמר והתודו את חטאתם אשר עשו.

ומצות וידוי מן הדין³⁵ הוא בהתחלת זמן הכפרה דהיינו משתחשך ליל יום הכיפורים אלא שחשו חכמים שמא יארע דבר קלקלה של שכרות וכיוצא בו בסעודה המפסקת ולא יוכל להתוודות בהתחלת זמן הכפרה לכך תקנו שיתוודה כל אדם בערב יום הכיפורים במנחה קודם שיאכל בסעודה המפסקת.

ויש אומרים שזמן מצות וידוי מן הדין הוא קודם התחלת זמן הכפרה דהיינו עם חשיכה כדי שיכנס ליום בתשובה ולא יהא שהות לחטוא בין הווידוי להתחלת זמן הכפרה, אלא שחשו חכמים שמא יארע לו דבר קלקלה בסעודה ולא יוכל להתוודות עם חשיכה לכך תקנו להתוודות במנחה.

ט. ואף על פי שהתודה קודם שאכל ושתה מתודה לאחר שיאכל וישתה שמא אירע דבר קלקלה בסעודה

הלכות הדף היומי

מסכת יומא

ואף על פי שהתוודה³⁶ במנחה צריך לחזור ולהתוודות בערבית. ו"א משום שהיא התחלת זמן הכפרה והוא עיקר זמן הווידוי של יום הכיפורים. וי"א³⁷ שחזור ומתוודה עם חשיכה שהוא עיקר זמן וידוי מן הדין שמא אירע לו דבר עבירה אחר מנחה ואף על פי שהתוודה עם חשיכה חוזר ומתוודה בתפלת ערבית ובכל תפלה של היום לפי שבודאי גם ביום הכיפורים עצמו חייב להתוודות ולשוב בתשובה שלימה. והלכה כסברא הראשונה מכל מקום ראוי לכל אדם להחמיר על עצמו כסברא השניה וכשרואה בין השמשות ממשמש ובא יעמוד ויתוודה, וכן נהגו בזמנינו שאומרים אז תפלה זכה³⁸.

י. ואף על פי שהתוודה ערבית ... יתודה בנעילה

ואף על פי שהתוודה ערבית³⁹ חוזר ומתוודה בתפילת שחרית שמא אירע לו דבר עבירה אחר הווידוי של ערבית ומטעם הזה הוא צריך לחזור ולהתוודות במוסף ובמנחה ובנעילה שמא אירע לו דבר עבירה בכל היום שיום הכיפורים מכפר עד סופו עם חשיכה.

יא. והיכן אומרו יחיד אחר תפלתו ושליח צבור אומרו

באמצע

כשהיחיד⁴⁰ מתוודה בין בתפלת מנחה של ערב יום הכיפורים, בין בערבית שחרית מוסף מנחה ונעילה של יום הכיפורים, הוא מתוודה אחר שגמר תפלתו, קודם שעקר רגליו כלומר קודם "אלהי נצור".

ו"א⁴¹ שאומר לפני הווידוי "יהיו לרצון אמרי פי והגיון" וכו'. וי"א⁴² שיש לאומרו קודם "יהיו לרצון" כיון שחז"ל התקינו לאומרו בתפלה ובאמירת יהיו לרצון נשלמה תפלתו, והנהיג כדעה זו ושמע קדיש או קדושה יאמר מיד "יהיו לרצון" במקום שהוא עומד ויענה עם הש"ץ.

הש"ץ אומר הווידוי ביום הכיפורים בתוך התפילה. וכוללו בתוך הברכה האמצעית.

³⁶ שו"ע ונו"כ שם

³⁷ דעת הרמב"ן

³⁸ ומטעם זה לכאורה יש לאומרו מעומד שהרי וידוי מעומד וכ"כ במקראי קודש סי' מ"ו

³⁹ שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן תרו סעיף א

⁴⁰ רמ"א שם

⁴¹ א"ר פמ"ג מ"ב שם ס"ק טז

⁴² במעש"ר החדש בשם אמרי נועם ברכות ג' ע"ב בשם הגר"א. ועיין מט"א תרו ו

הלכות הדף היומי

מסכת יומא

בתפלת המנחה של ערב יום הכיפורים אין הש"ץ חוזר את הווידוי בקול רם, מכיון שלא תקנו הווידוי במנחה אלא משום חשש שמא יארע דבר קלקלה בסעודה, והש"ץ אינו מחזיר את התפלה אלא כדי להוציא את מי שאינו בקי, לא רצו חכמים לתקן שיחזור הש"ץ את הווידוי שמא יארע דבר קלקלה למי שאינו בקי, שמועטין הן שאינן בקיאים.

מי ששכח ולא אמר וידוי בסוף תפלתו וכבר עקר רגליו, אין צריך לחזור ולהתפלל, אלא יתוודה כשנזכר גם שאינו סמוך לתפלתו.

מי שטעה בתפלתו באופן שצריך לחזור ולהתפלל, כגון שאמר "הקל" במקום "המלך הקדוש", אין צריך לחזור ולומר וידוי בסוף תפלתו⁴³.

יב. וכי מטא שליחא דצבורא ואמר אבל אנחנו חטאנו קם מיקם אמר שמע מינה עיקר וידוי האי הוא

צריך להתוודות מעומד שכך הוא דרך הכנעה יותר ומתודה בלב שלם לפיכך לא יסמוך על דבר בענין שאם ינטל אותו דבר שהוא סומך עליו היה נופל⁴⁴ ואם סמך צ"ע אם יחזור ויתודה. והעמידה צריך להיות עד אחר "על חטא שאנו חייבים עליהם ארבע מיתות ב"ד".

י"א⁴⁵ שבזקן או חלוש מותר לסמוך. וטוב לשחות בעת הווידוי כמו במודים כדי להתוודות בהכנעה גדולה.

אם כבד לו השחיה יש להקל בזה, ודי שיכוף מעט את ראשו, ובפרט בוידוי השני שחוזר ואומר עם הש"ץ כדלהלן⁴⁶.

וכשמתוודה יכה באגרופו על הלב כלומר אתה גרמת לי החטא ויש נוהגין להכות על החזה מטעם הידוע להם.

אף על פי שהתוודה בתפלת לחש, אעפ"כ כשהש"ץ מגיע לוידוי צריך לחזור ולעמוד ולהתוודות עמו, ובוידוי זה אינו צריך לפרט החטא אלא כיון שאמר עם הש"ץ אבל אנחנו חטאנו די, ורשאי לישב אח"כ, ומכל מקום אין לדבר בשעה שהש"ץ מתוודה אכן לענות קדיש וקדושה יש לפסוק אפילו באמצע אשמנו אפילו ביחיד. והמנהג בזמננו לומר כל הווידוי עם הש"ץ.

⁴³ שו"ת שבה"ל ח"ו סי' ע"ג

⁴⁴ שבזה נחשב כיושב.

⁴⁵ בברכי יוסף סי' קל"א ועיין מקראי קודש סי' מ"ו.

⁴⁶ שעה"צ שם ו

הלכות הדף היומי

מסכת יומא

אם לא פרט את חטאיו אלא אמר סתם אבל אנחנו עוינו פשענו יצא ידי מצות ויודוי⁴⁷, ומכל מקום לכתחלה נכון לפרט את החטא שיאמר עשיתי כך וכך מפני שעל ידי כן הוא מתבייש יותר לפני הקדוש ברוך הוא מחטאיו ומתחרט עליהם מעומק לבו.

וכשהוא מפרט חטאיו יתוודה בלחש שאם יתוודה בקול רם אסור לו לפרט חטאיו ברבים, לפי שאין זה כבוד המקום שמגלה לרבים שחטא כנגדו.

במה דברים אמורים בחטא שאין מפורסם אבל חטא המפורסם לרבים מותר לפרטו ברבים אפילו בקול רם, ומכל מקום אין חובה לפרטו בקול רם אלא יפרטנו בלחש אם ירצה.

ומה שאומרים על חטא על סדר א"ב אין זה נקרא פורט חטאיו, הואיל והכל אומרים בשוה אינו אלא כנוסח תפלה, ולפיכך מותר לאמרו בקול רם.

מי שיוודע בעצמו שחטא באיזה חטא פרטי שאינו מופיע בסדר 'על חטא' נכון שיפרט חטא זה בלחש וישבצו עפ"י סדר הא' ב' בתוך נוסח 'אשמנו' או 'על חטא' ויתודה עליו במרירות הלב ובדמעות שליש.

יג. בשלשה פרקים בשנה כהנים נושאים את כפיהן ...

ובנעילת שערים ... וביום הכפורים

נושאים כפים⁴⁸ בנעילה. ולפי שנשיאת כפים הוקשה לעבודה ועבודה אינה אלא ביום, לפיכך צריך הש"ץ למהר בתפלת נעילה, ולדלג הסליחות אם אין שהות ביום בענין שתהא נשיאת כפים ביום קודם צאת הכוכבים כלומר עד י"ג דקות לאחר השקיעה⁴⁹. וכן המנהג בארץ ישראל⁵⁰.

במדינות חו"ל אין נוהגין כן, אלא אין הכהנים עולין לדוכן כלל בנעילה לפי שמאריכין בסליחות ופזמונים עד הלילה ואין נשיאת כפים בלילה, אבל מכל מקום אומר הש"ץ אלקינו ואלקי אבותינו ברכנו כו' אף על פי שהוא לילה שבזה אין קפידא כל כך כיון שתפלה זו ראויה לנשיאת כפים שהרי התחלת זמנה היא מבעוד יום.

⁴⁷ והנה ראיתי לאחד מן האחרונים שרוצה לומר דבר חדש, דכיון דיוצא בזה ידי וידוי בחטאנו לבר, ממילא השאר מותר בישיבה, ודייק דבר זה ממה שכתב המגן אברהם לדייק מזה דאין לפרט החטא, ומשמע דדוקא בזה שכבר יצא ידי וידוי סובר המגן אברהם דאין לפרט וממילא הוא הדין דבזה מותר בישיבה, ולא נהירא, דדעת המגן אברהם דגם בעלמא אין צריך לפרט החטא, ומה דכתב הכא, משום דרוצה לחלק על השל"ה, וכן מוכח בסעיף ב בהגר"א דדעת המגן אברהם דגם בעלמא אין צריך לפרט החטא, ולענין ישיבה גם כן יש לעיין, דנהי דאם ירצה לחסר שלא לומר רק אבל אנחנו חטאנו יוצא בזה ידי וידוי, מכל מקום כיון שרוצה להתודות עוד לפני ד' ולומר על חטא וכיוצא בזה, בכלל וידוי הוא וצריך לומר מעומד. שעה"צ שם ס"ק יב

⁴⁸ שו"ע ונו"כ או"ח תרכג

⁴⁹ שו"ת יחו"ד ח"ו סי' מ', ובס' תפלה כהלכתה פכ"ג הערה רכ"ו

⁵⁰ מקראי קודש ימים נוראים סי' ל"ב ובאורחות רבנו עמ' רי"א הביא שאצל החזו"א נהגו לא לומר כמנהג חו"ל וזאת פעם אחת שגמרו לפני השקיעה וצוה לכהנים לישא כפיהם.

הלכות הדרף היומי

מסכת יומא